

STICHTING
MENNO VAN COEHOORN

JAAERVERSLAG

OVER

1940

J a a r v e r s l a g o v e r 1940.

Inleiding.

Reeds in het slot van het vorige jaarverslag, dat eerst in September 1940 kon verschijnen, is herinnerd aan het harde lot, dat ons Vaderland in dat jaar getroffen heeft.

Maar daarnaast plaatsten wij de opwekking, de echte Nederlandsche cultuur nimmer verloren te doen gaan. Met diezelfde aansporing willen wij dit jaarverslag aanvangen.

Al vormen de monumenten van cultuur en natuur, die onze Stichting te verzorgen heeft, slechts een klein deel van "het groote Nationale Monument, dat Nederland heet"; zij zijn waard, dat men ervoor werkt en op zakelijke, deskundige wijze ijvert voor hun behoud.

Dat zulks ook van Overheidswege wordt ingezien, hebben wij ervaren in de niet genoeg te waardeeren belangstelling en medewerking, welke wij dit jaar onderzonden van de zijde van de Departementen van Opvoeding, Wetenschap en Cultuurbescherming en van Defensie en - als steeds - van de Rijksmonumentenzorg.

Besturen en Commissiën.

In het Hoofdbestuur werden de Heeren H. Gleyndert Azn en L. J. de Lagh, in het Dagelijksch bestuur werd de Heer W. H. Schukking als lid herkozen.

Laatstgenoemde heeft, mede als lid der Studie-commissie, na zijn op non-activiteit stelling op 1 November, een aanvang gemaakt met de bestudeering van den Kasteelenbouw en de Stadsommuringen, c.a. een en ander op het Rijksbureau voor de Monumentenzorg en voorts met het geven van aanwijzingen bij het inventariëren van vestingteekeningen op het Krijgsgeschiedkundig archief van de Generale Staf. Bij vermelde studiën kwamen hem de vele aantekeningen van wijlen Gen.-Maj. Hoefer over vestingwerken in Gelderland en andere provinciën goed te pas.

Tenslotte is door den Secretaris een betere op-
legging van het Oud-archief der Genie, dat thans een
onderdeel vormt van het Weërmacht-archief, voorbereid.

Leden, donateurs en begunstigers.

Na de opgave in het vorige Jaarverslag, traden
tot de Stichting toe:

als donateur de gemeente IJzendijke;

als begunstigers:

Dr.P.v.d.Burg te de Steeg,

H.Beyer te Soestdijk en

Ir.F.Sprey te Ridderkerk,

terwijl als begunstigers bedankten Mej.Mr M.H.Boeree en
de heeren J.H.Dane Kzn en J.P.van der Graaf, en de
heer J.van Oldenborgh ons door den dood kwam te ontval-
len.

Sindsdien hebben, tot nu toe, nog 8 begunstigers
hun lidmaatschap opgezegd, meerendeels als gevolg van
de benarde tijdsomstandigheden. Gelet op dit groote
verloop dienen maatregelen te worden overwogen - ook
reeds elders toegepast - om onze leden en begunstigers
te behouden onder voor hen tijdelijk gunstiger voorwaar-
den.

Finantieele toestand.

Overzicht van het boekjaar 1940.

	<u>Kosten</u>	<u>Baten</u>
Batig saldo, per ultimo 1939	f	f 1011.59
Fonds voor aankopen, idem		750.--
Contributies		633.--
Diversen	72.05	131.22
Willemstad	470.64	828.89
Herstel Monniken Naarden(bijdrage)	200.--	
Secretariaat	98.15	
Propaganda	38.14	
Contributies aan derden	5.--	
Reis- en verblijfkosten	20.13	
Rente en kapitaal		54.95
Fonds voor aankopen per ult.1940	1250.--	
Batig saldo, idem	1255.54	
	<u>f 3409.65</u>	<u>f 3409.65</u>

Stamkapitaal

f 1372.--

Vergaderingen, bezoeken, excursies enz.

Het hoofdbestuur hield zijn jaarvergadering wederom eerst laat in het jaar, wegens de tijdsomstandigheden, n.l. op 19 October, te Amsterdam in den Huize van Brienen. In de Nieuwe Rotterdamsche Courant van 7 November verscheen van die vergadering een uitvoerig verslag.

Het Dagelijksch bestuur kwam om vorengenoemde reden slechts éénmaal, n.l. op 14 September, volledig bijeen, terwijl overigens de Voorzitter acht maal besprekingen hield met den Secretaris.

Bezoeken werden gebracht: 12 Maart aan Ooltgensplaat, waarbij tevens te Willemstad werd vertoefd en vluchtig de vestingwerken van Klundert en Hellevoetsluis werden bezichtigd; 8 October aan Wageningen en Elburg, tezamen met den Directeur van het Rijksbureau voor de Monumentenzorg en het Hoofd van den technischen dienst van den Opbouwdienst; 17 October wederom aan Willemstad, tezamen met den Inspecteur van de Kunstbescherming, Dr. J. Kalf, en op 8 December aan Doesburg.

De Secretaris woonde o.m. de Vergaderingen van den Bond Heemschut en den Monumentendag op 27 Juli te Utrecht bij, terwijl Voorzitter en Secretaris gezamenlijk besprekingen hielden: op 7 September met den Commandant van den Opbouwdienst en op 17 September met het Hoofd van den Geniedienst, over de resultaten waarvan verder in dit verslag het een en ander zal worden medegedeeld.

Voor het houden van excursies bestond ook in dit verslagjaar geen gelegenheid, als gevolg van de politieke gebeurtenissen, waardoor het reizen per spoor moeilijker en het verkeer per auto of per gezelschapsautobus vrijwel onmogelijk is geworden.

Deelname aan tentoonstellingen, lezingen en verdere propaganda.

Ofschoon niet door tentoonstellingen of lezingen naar buiten werd opgetreden, is toch aan onze Stichting

meer bekendheid gegeven door het versterken van het contact met:

1° het Staatsboschbeheer, door het instellen van een enquête naar de waarde, welke bepaalde historische vestingwerken hebben als "landschapsmonument"; uitvoerige lijsten van opgeheven vestingwerken (o.a. die in de oude stelling van Amsterdam) werden daartoe aan den Directeur van genoemden Rijksdienst ingezonden en zijn thans bij de betrokken Houtvesters in behandeling.

2° de Vereeniging Hendrick de Keyser, in welks bestuur de secretaris tot lid werd benoemd, terwijl de Voorzitter dit reeds eenige jaren is.

3° de Commissie voor Heemkunde, de beweging voor bevordering van de kennis van de Nederlandsche cultuur en van de liefde voor de Natuur, zoowel onder de jeugd, als bij het volwassen publiek en welke organisatie ook de historische vestingwerken als belangrijke Cultuurmonumenten erkent.

Wat voorts de propaganda voor het Stichtingswerk betreft zij verwezen naar het, in overleg met de Contactcommissie voor Natuur- en Landschapsbescherming, opgemaakte persbericht van 7 Augustus onder het hoofd: Natuurschoon en Opbouwdienst, alsmede naar het geïllustreerde artikel van onzen secretaris in "De Week in Beeld" van 20 September, getiteld: Een prachtig werk voor den Opbouwdienst. (Restauratie van onze oude vestingwerken).

In dit verband noemen wij ook het deeltje van de Heemschutserie, door den Secretaris op verzoek van den Bond Heemschut bewerkt, over: De oude vestingwerken van Nederland, kort na het Verslagjaar verschenen (Allert de Lange, Amsterdam; prijs f 1.30)

Bemoelingen van de Stichting tot het behoud en de verzorging van historische vestingwerken.

Algemeen.

De byzondere tijdsomstandigheden waren oorzaak dat zich nieuwe mogelijkheden openden voor het werk der Stichting en het uitzicht op bespoediging van eenige onzer, reeds lang hangende, restauratieplannen, verhelderd werd. Het was de medewerking, welke ons - vrij

spoedig na de oorlogsdagen - deels in den vorm van kostelooze arbeidskrachten, deels door beschikbaarstelling van technisch toezicht of door vergemakkelijking van te voeren onderhandelingen met autoriteiten, werd toegezegd door den Opbouwdienst, den Geniedienst en het Regeeringscommissariaat voor den Wederopbouw.

De reeds vermelde bespreking met den Commandant van den Opbouwdienst op 7 September, waaraan reeds onderhandsch overleg van onzen Secretaris met den Majoor Ph.J.H.Marcella, toenmaals Hoofd van den technischen dienst en eenige zijner officieren, was voorafgegaan, leidde tot de verwachting dat inderdaad het personeel van den Opbouwdienst spoedig zou kunnen worden tewerk gesteld aan de restauratiewerken te Retranchement, Ooltgensplaat en Woudrichem, terwijl ook Maastricht, Doesburg en Heusden reeds voorloopig op het werkprogramma werden geplaatst. Echter zal uit de hiernavolgende afzonderlijke mededeelingen blijken, dat in het verslagjaar 1940 althans, die verwachting niet is vervuld. Toch blijven wij hopen dat de ons aangeboden hulp te zijner tijd, zoodra het oorlogsgeweld ons land niet meer op zoo verschillende punten zal teisteren als thans nog het geval is, alsnog gegeven zal worden.

Op de ons door het Hoofd van den Geniedienst, Kolonel P.W.Scharroo, welwillend toegezegde medewerking van het Geniepersoneel, in een rondschrjven aan de Eerstaanwezend-Ingenieursvastgelegd, blijven wij rekenen. Zij zal zeker niet te versmaden zijn, wanneer de restauratiewerken te Maastricht en wellicht nog op andere plaatsen, mochten worden angevat.

Vanwege den Algemeen gemachtigde voor den Wederopbouw, Dr.Ir.J.A.Ringers, werden wij in staat gesteld, kennis te nemen van de herstelplannen voor Wageningen en Rhenen, beide met een vestingbouwkundige zijde, terwijl ook dat voor de oude vestingstad Middelburg uiteraard onze belangstelling heeft. Voor deze tegemoetkomingheid zijn wij eveneens ten zeerste erkentelijk.

Willemstad (vervolg van 1939).

De in het vorig jaarverslag aangekondigde voortzetting der werkverschaffing is niet doorgestaan wegens

gebrek aan werkloozen en ook thans nog zijn er daarvan te weinig. Toch bestaat bij ons de hoop, van de ook voor 1941 toegestane verlenging gebruik te kunnen maken, dan wel op andere wijze in de zoozeer noodige her- vatting der werkzaamheden aan de wallen te kunnen voorzien.

De visscherij in de vestinggrachten gaf aanleiding tot opmerkingen van de zijde der Gemeente; naar wij ver- trouwen zal echter deze kwestie naar wederzijdsch geno- gen geregeld kunnen worden.

Het onderhoud van de vestingwerken is in het ver- slagjaar zoo goed mogelijk door de Heeren Maris en de Rooy, inmiddels tot Gemeente-architect benoemd, ver- zorgd, al leverden daarbij de mobilisatie-maatregelen en de daarop gevolgde oorlogsdagen en Duitse bezet- ting allerlei bezwaren op. De nadeelige gevolgen daarvan voor de vestingwerken bleken ons zeer duide- lijk, toen op 17 October eenige leden van ons Dag.be- stuur, tezamen met Dr.Kalf, zooals reeds vermeld, een bezoek aan Willemstad brachten.

Pogingen om te komen tot een herdruk van het in 1935 uitgegeven propagandaboekje voor Willemstad heb- ben helaas tot nog toe schipbreuk geleden.

Op verzoek van den Ontvanger der Registratie en Domeinen te Zevenbergen is in de erfpachtacte van 1935 wederom een wijziging aangebracht, nadat bij de bespre- king van ons Bestuurslid de Lagh op 23 September met dien Ontvanger gebleken was, dat daaruit geen nadeelen voor de Stichting kunnen voortspruiten. De wijziging (in artikel 6 der akte) betreft het verbod om, zonder voorafgaande toestemming van hoogerhand, het erf- pachtsgoed aan derden te verhuren of in gebruik te ge- ven, behoudens verhuring van de visscherij in de vesting- grachten. Zij beoogt, een eventueele toepassing van de Pachtwet te voorkomen.

Een belangrijk feit was tenslotte, dat de Stich- ting een subsidie van f 50.- verleende aan de Vereeni- ging "De Hollandsche Molen" in de kosten tot herstel- ling van de "Orange-molen" van 1732. Zoowel in het maandblad Heemschut als in de groote bladen (o.a. de N.R.C. van 5 September en het Dagblad van Noord-Bra-

bant en Zeeland van 6 September) is de beteekenis van dezen molen in geïllustreerde artikelen uiteengezet. Op 7 September werd hij, voorzien van wieken met stroomlijnprofiel, systeem van Bussel, plechtig weder in gebruik gesteld. Wij verheugen ons, dat op deze wijze het karakteristieke silhouet der vesting ongerept zal blijven. Een 4-tal boomen (zonder veel natuurschoon) dat den windvang belemmerde, is nadien door de zorg der Stichting gerooid.

Naarden (vervolg van 1939).

Door het Departement van Defensie werd zoowel onze Stichting als Monumentenzorg in kennis gesteld met het afwijzend antwoord van dat Departement aan het Gemeentebestuur, op diens verzoek, de vestingwerken te mogen overnemen of althans daarin zeer ingrijpende veranderingen aan te brengen. Wij adviseerden einde November aan Monumentenzorg, in geen enkele wijziging der vesting toe te stemmen, zonder eerst ons oordeel daarentrent te hebben ingewonnen. Dit geldt evenzeer voor den aanleg van wandelpaden op de vestingwallen, waartoe wij in beginsel wel willen medewerken.

Maastricht (vervolg van 1938).

Omstreeks September is, zoowel van de zijde der Gemeente als van onze Stichting, bij de betrokken Departementen en bij Monumentenzorg opnieuw de zoo dringende restauratie van de "Bossche fronten" ter sprake gebracht. Elders in dit Jaarverslag is vermeld dat wij ook de medewerking van den Opbouwdienst aan deze restauratie hebben trachten te verkrijgen. De hoop, dat die medewerking te zijner tijd zal worden verleend, hebben wij - ondanks het feit dat de Opbouwdienst door een zoo veel zwakkeren Arbeidsdienst is vervangen - nog niet opgegeven. In het volgend jaarverslag moge over een en ander meer belangrijks worden bericht. Er zijn althans teekenen, die erop wijzen, dat in de restauratieplannen "schot" begint te komen, dank zij de tegemoetkomende houding van het Departement van Defensie.

Doesburg (vervolg van 1937).

Begin December werd ons door den Heer H.J. Doyer,

redacteur-uitgever van de Doesburgsche courant, bericht, dat omvangrijke afgravingen van een deel der Liniën bij Doesburg plaatsvonden. Op den 8en dier maand stelde de Secretaris zich persoonlijk van den toestand op de hoogte. De aangerichte schade bleek zich te beperken tot een schuine ingraving over de volle hoogte, op den bodem breed ongeveer 8 m. en ter lengte van ong. 12 m. in een der hooge wallen nabij den z.g. Meipoortsuitgang aan den weg naar Drempt. Naar schatting was 400 à 500 m³ zandgrond uitgegraven en weggevoerd, hetgeen, vermoedelijk als gevolg van een misverstand, door de plaatselijke Bezettingsautoriteit was gelast.

De burgemeester van Doesburg heeft - op ons verzoek - onmiddellijk stappen gedaan om het graafwerk te doen stopzetten, wat zeer spoedig daarop is geschied.

In overleg met het Rijksbureau voor de Monumentenzorg zijn maatregelen genomen om de schade, welke weliswaar ernstig is, doch niet zoodanig dat het geheele complex van vestingwerken daarvan onherstelbaar heeft geleden, zoo goed mogelijk te doen herstellen. Ons aanvankelijk voornemen, om hierin den Opbouwdienst te betrekken, is later opgegeven moeten worden.

De mogelijkheid bestaat dat de omstreeks 1931 aan de Gemeente Doesburg verkochte gedeelten der Liniën weder door het Rijk zullen worden teruggekocht. Onze Stichting zou zulks zeer toejuichen, omdat alsdan de bewaring als monument beter zal zijn verzekerd en de restauratie - met het inrichten van de vestingwerken tot wandelpark - aan waarschijnlijkheid zal winnen.

Retranchement (vervolg van 1938).

Reeds in het begin van 1939 had de Burgemeester, de Heer A.I. Leenhouts, weten te bewerken, dat onze Stichting van het bestuur van het Waterschap "de Watering Cadzand" een gunstige beschikking ontving op haar verzoek inzake het uitdiepen van de grachten rondom de historische vestingwerken, onder voorwaarde van schade-loosstelling voor de te vergraven perceelen.

Een gezamenlijke bespreking in Den Haag op 8 April 1939 over de wijze, waarop de restauratiewerken tegen het najaar zouden worden aangevat, kon wegens de poli-

tieke gebeurtenissen even vóór Paschen d.o.v. niet doorgaan, maar op 5 Mei '39 kon te Retranchement een samenkomst worden gehouden, waaraan van het Stichtingsbestuur de Voorzitter en Majoor de Lagh, voorts het Gemeentebestuur, het Waterschapsbestuur, de Rijksinspecteur voor de Werkverschaffing in Zeeland en de Hoofdopzichter A.Verhagen te Breda van de Ned.Heide Mij deelnamen. Als gevolg van de besprekingen, waarbij o.m. de wenschelijkheid naar voren kwam, de plannen zoodanig te wijzigen dat een gedeelte boezemwater bij den polder wordt betrokken teneinde vereenvoudiging te brengen in de ontworpen sluiswerken, schreven wij op 24 Mei 1939 aan Gedeputeerde Staten van Zeeland, om de plannen in de aandacht van dat College aan te bevelen. Inderdaad heeft het Provinciaal bestuur zich toen tot de Regeering gewend om van het Departement van O.K. en W. de vereischte subsidie-toezegging te verkrijgen, welke inzonderheid voor de te maken kunstwerken (een 5-tal bruggen en eenige sluizen of duikers) niet kan worden ontbeerd en een vrij groot bedrag zal vertegenwoordigen, al weegt dit, naar onze meening, ruimschoots op tegen de daarmee te bereiken resultaten. Wederom echter werden de onderhandelingen door de gebeurtenissen achterhaald: de in Augustus '39 gevolgde Algemeene Mobilisatie en de in Mei 1940 nog zooveel ernstiger voorvallen. Eerst in Augustus '40, toen ons gebleken was van de groote belangstelling, welke toenmaals door den Opbouwdienst voor Retranchement werd gekoesterd, scheen er meer perspectief in de stilgelegde plannen te zullen komen. Een klein subsidiebedrag, om den Opbouwdienst "op gang te helpen" werd door het Departement van O. K. en W. onverwijld in beginsel toegestaan. Helaas heeft het verbod tot werken in de kuststrook reeds in September opnieuw aan het begin van de uitvoering der restauratie - waarin vooreerst de kunstwerken niet zouden worden betrokken - een halt toegeroepen.

Elburg (vervolg van 1938).

Nadat wij in het begin van 1939 bij Sociale Zaken op een spoedige beslissing inzake de subsidie-aanvraag voor de opgravingen, c.a. hadden aangedrongen, bleek ons uit een bericht in de N.R.C. van 22 Augustus '39,

dat het Gemeentebestuur niet had stilgezeten met de restauratie van het vroeg-16e eeuwse rondel met kanonkelders aan de Mheenpoort, terwijl ook reeds met ontgravingen buiten de voormalige Goorpoort was begonnen. Tevens bevatte het persbericht de mededeeling nopens den aankoop door de gemeente van een "rondeel", in de Walstraat nabij de Vischpoort, een overblijfsel van de ommuring van 1392-1396. Wie Elburg en zijn mooie, nog op veel plaatsen aanwezige Middeleeuwse ommuring kent, zal begrijpen, dat hier voor "rondeel" moet worden gelezen: muurtoren.

Het Gemeentebestuur zond ons op 31 Juli 1940 een uitnodiging ter bezichtiging van de kazematten, waaraan op 8 October gehoor werd gegeven. Tezamen met den Directeur van het Rijksbureau voor de Monumentenzorg hebben wij toen kunnen constateeren dat het Mheenpoort-rondel, met zijn onderaardsche werken en zijn eenigszins geheimzinnig toren-fragment, op verdienstelijke wijze onder leiding van den gemeente-opzichter, den heer Pruis, is gerestaureerd en een bezienswaardigheid te meer in het historische stadje is geworden. Moge ook het Goorpoort-rondel met zijn kazematten, welks opgraving bij ons bezoek reeds veel belangrijks bleek te beloven, op dezelfde manier worden hersteld. De restauratie van deze oudheden uit een zoo merkwaardige periode van onze vestingbouwkunst is bij den Burgemeester in goede handen en wordt, naar wij vernamen, door den plaatselijken V.V.V.-voorzitter, den heer J.L.de Boer, op zaakkundige wijze aan belangstellenden uitgelegd.

Ooltgensplaat.

Einde November 1939 vroeg de Directie van den Rijksdienst voor de Werkverruiming om advies over de plannen van het Gemeentebestuur tot het egaliseeren van de Redoute II aldaar. Dit voormalige vestingwerk, dat na opheffing, in Febr. 1929 aan het Departement van Financiën in beheer werd overgegeven en vervolgens aan de gemeente Ooltgensplaat verkocht, is een à cheval van den Molendijk gelegen, trapeziumvormig fort met hooge wallen en een breede gracht, ook in de, naar het dorp gekeerde achter- of keelzijde gesloten, maar zon-

der flankement. In de omwalde binnenruimte van dezen, den dijk bestrijken accèspost, bevindt zich een door grond gedekt gebouw, een z.g. bomvrij wachthuis met remise, dateerende van 1884, van brikbeton (kalk- of trasbeton van baksteenstukken). Het aardwerk, oorspronkelijk aangelegd in de jaren 1806-1811, dus in den "Franschen tijd", werd in 1884 verhoogd en verzaard.

Zooals reeds uit den naam: "Redoute II" is op te maken, behoort dit vestingwerk tot een aantal dergelijke forten, in dit geval drie, welke destijds deel uitmaakten van de z.g. Noordbrabantsche linie en later van de Stelling van het Hollandsch Diep en het Volkerak en tezamen bestemd waren tot verdediging van de dijken der Maria-, Wei-, Oudelandsche en Rietveldsche polders, accessen vormende in het te inundeeren terrein. Als steunkade voor de onderwaterzetting fungeerde destijds de z.g. Linie of het retranchement, een lage wal met voorgracht, welke de redoutes II en III verbindt.

Op 12 Maart brachten eenige leden van ons Bestuur, vergezeld door den Inspecteur voor de Werkverruiming in de Inspectie Zuidholland, een bezoek aan Ooltgensplaat, voornamelijk om te beoordeelen of het egaliseeren van Redoute II wel toelaatbaar kon worden geacht en of integendeel niet beter tot herstelling of restauratie - eveneens in werkverschaffing - zou moeten worden overgegaan.

Wegens den goeden staat, waarin de drie redouten nog verkeeren, hebben wij - mede op grond van de historische beteekenis van het geheel en de landschappelijke waarde van de afzonderlijke werken - op 9 Juli geadviseerd, niet over te gaan tot het egaliseeren van Redoute II, doch: of dit voormalige vestingwerk door het Rijk te doen terugkopen, of wel het (zoo veel minder belangrijke) Retranchement door het Rijk aan de gemeente te doen afstaan in ruil voor de Redoute. Een afschrift van ons advies zonden wij aan het Departement van O., K. en W. met verzoek, desgevraagd medewerking te willen verlenen.

Hoewel wij op 31 Juli vernamen dat de laatstaangegeven oplossing de meeste kans op slagen zou hebben, is nog steeds geen beslissing gevallen.

De Opbouwdienst, waaraan de restauratie van de Redoute inmiddels als werkobject was overgegeven, heeft in verband met de gewijzigde dislocatie der onderdeelen in den loop van September, daarvan voorschands moeten afzien.

Wageningen.

In "Het Vaderland" van 19 Juli kwam in een persbericht over het herstel van Wageningen, dat door Artillerie-beschietsing in den oorlog ernstig had geleden, onder het ietwat gedurfde opschrift: "De oude vesting moet herrijzen" een interview voor van den Directeur der gemeentewerken, den Heer W. van Blitterswijk. Deze deed daarbij blijken, dat men wil streven naar een markantere aanduiding van het vestingkarakter van het stadje, welk karakter nog genoegzaam bewaard is gebleven.

De heeren Dr. Ir. J. T. P. Bijhouwer, Assistent der Landbouwhoogeschool en Ir. A. Kraayenhagen, Ingenieur van de Geldersche Schoonheidscommissie, hebben den Directeur terzijde gestaan bij het ontwerpen van een groenen gordel van plantsoenen en parken:

"zuiver volgend de oude stadswallen en de gracht, die Wageningen ook thans nog omringt. De bebouwing, die hier was, is door het oorlogsgeweld voor een goed deel weggevaagd; wat niet verloren ging, zal afgebroken worden." Het is begrijpelijk, dat een dergelijk bericht ons dadelijk naar de pen deed grijpen, teneinde den Heer Van Blitterswijk om samenwerking met onze Stichting uit te noodigen een bezoek van ons Bestuur aan te kondigen. Uit zijn antwoord werd ons duidelijk, dat hier geen sprake was van een eigenlijke restauratie van de vesting, zooals die o.a. in de 17e-eeuwsche boeken van Slichtenhorst (Pontanus) en Zeiller (Merian) is afgebeeld, doch slechts, "eenige uitbreiding te geven aan den groengordel langs de binnenzijde van de oude stadsgracht, waarbij tevens getracht zal worden de kantige lijnen, welke de bastions eertijds vormden, weer terug te krijgen".

Zulks bleek ons nader bij de bezichtiging van het volledige herstelplan ten bureele van den Secretaris van het Regeeringscommissariaat voor den Wederopbouw,

Dr. Ir. Z. Y. van der Meer, die den samensteller van dit jaarverslag welwillend inlichtte en hem ook later met teekeningen en gegevens ten dienste heeft gestaan. Het bezoek aan Wageningen kon wegens de heerschende benzine-schaarschte eerst op 8 October worden gebracht. Als gevolg hiervan zonden wij op 5 November aan den burgemeester een gewijzigd ontwerp voor den "groengordel" met eenige opmerkingen en toelichtingen.

In overleg met Dr. Bihouwer is dit ontwerp herzien, maar volledige overeenstemming over de onderdeelen kon nog niet worden verkregen.

Toch lijkt het ons niet uitgesloten, dat in elk geval de herstelling van den ouden vestingplattegrond, voorzoover die nog aanwezig is, zooveel mogelijk tot haar recht zal komen en behalve van een paar bastions, ook de gedeeltelijke restauratie van het rondeel aan de voormalige Nudepoort te zijnertijd zal kunnen worden uitgevoerd. Een bezwaar tegen een meer volledige tegemoetkoming aan onze wenschen is voornamelijk gelegen in de eischen, welke het moderne verkeer ook hier stelt.

IJzندیke (vervolg van 1939)

Een nakomeling van de vroegere bezitters van den lusthof "het Ravelijn", de heer Mr. F. J. Brevet te Rotterdam, gaf blijk van zijn belangstelling in het historische monument en de herstelling daarvan in werkverschaffing. Wij zonden hem een afdruk van het restauratieplan, dat nog op uitvoering wacht.

Woudrichem, (vervolg van 1939)

Hoewel de Opbouwdienst met de voorbereiding van de, in het vorige jaarverslag vermelde, verbeteringswerkzaamheden aan de vestinggrachten reeds vrij ver was gevorderd, laat de uitvoering voorshands nog op zich wachten.

Intusschen bevatte "De Standaard" van 18 November een uitvoerig bericht onder het hoofd: "Woudrichem's oude vestinggrachten", met aanhaling van het volledige voorstel tot verdieping der grachten, vele historische en topografische details en een aardig "Gezicht op Woudrichem in de 18e eeuw met Gorinchem in het verschieft".

Aanwinsten.

Naast de gebruikelijke toezending van de jaarverslagen van eenige "zuster-organisaties", ontvingen wij ook weder de Vergadering-verslagen en de periodiek verschijnende Mededeelingen van de Contactcommissie voor Natuur- en Landschapsbescherming.

Voorts werden wij, evenals vorige jaren, door onzen Correspondent te 's-Hertogenbosch, tevens lid van ons Hoofdbestuur, Jhr.Mr.F.van Rijkevorsel bedacht met verschillende belangrijke aanteekeningen, uitknipsels en andere gegevens betreffende vestingwerken en vestinggeschiedenis. Hieronder valt te noemen het boekwerk: "Statistiek der Domeinen over 1918", waarin de laatste lotgevallen van vele oude vestingwerken op bijzondere wijze worden onthuld.

Besluit.

Uit het voorgaande moge gebleken zijn, dat 1940 voor de Stichting Menno van Coehoorn, ondanks de vele belemmeringen, welke de bijzondere gebeurtenissen medebrachten, toch een belangrijk jaar is geweest.

Verschillende vooruitzichten zijn weliswaar niet vervuld, of wachten - zocals het te houden overleg met de Bezettingsautoriteiten tot het behoud van enkele "Monumenten der Krijgsgeschiedenis van 1940" - nog op verwezenlijking. Onze leden en begunstigers kunnen ervan overtuigd zijn, dat het Bestuur in deze werkzaam blijft; een begin is hiermede reeds gemaakt.

Doch ook vele nieuwe "objecten" werden ons voorgelegd en naar ons beste weten blijven wij steeds weder bereid, aan hun behoud en herstelling mede te werken.

Zóó immers wenschen wij en gevoelen wij ons geroepen, de zaak der Nationale Cultuurmonumenten en van het Nederlandsche Stads- en Landschapsschoon te dienen!

De Secretaris:
W.H.SCHUKKING.

Zij, die in hun uiterste wilsbeschikking de Stichting
Menno van Coehoorn willen gedenken, worden er aan
herinnerd, dat zij gevestigd is te A'dam, ten kantore
van Notaris L.H.Ditmar en opgericht werd den 18 Apr.'32

Het Secretariaat is gevestigd te 's-Gravenhage,
Schoutenstraat 49.
